

C. 2

Betænkning
om
oprettelse af en landsdelsscene
i Sønderjylland

BETÆNKNING NR. 481

1968

INDHOLDSFORTEGNELSE

	Side
Indledning	5
Udvalgets forslag	6
Kapitel 1. Historisk redegørelse	6
Kapitel 2. Teatersituationen i Nord- og Sydslesvig i øjeblikket	8
Kapitel 3. Principperne for landsdelsscenenes virksomhed	8
Kapitel 4. Bygningsmæssige forudsætninger	12
Kapitel 5. Driftsbudget	14
Kapitel 6. Finansiering	17
Kapitel 7. Etaper for etablering af landsdelsscenen	20
Bilag 1. Detaljeret budget	21
Bilag 2. Diæter	23
Bilag 3. Kørsel	25
Bilag 4. Leje	26
Bilag 5. Indtægter	27

Indledning.

Ved skrivelse af 5. maj 1965 nedsatte ministeren for kulturelle anliggender et udvalg, der skulle udarbejde forslag om oprettelse af en landsdelsscene i Sønderjylland.

Ministeren beskikkede følgende som medlemmer af udvalget:

Ekspeditionssekretær i ministeriet for kulturelle anliggender *Jørgen Harder Rasmussen* (formand),
Amtskontorchef / *P. Caspersen*, Åbenrå,
Amtsrevisor *Hans Christensen*, Tønder,
Amtmand, dr. jur. *Tyge Haarløv*, Tønder,
Borgmester *Erik Jessen*, Åbenrå.

Fhv. teaterdirektør, nu inspektør *Harry Ratz*, har som særlig sagkyndig vedrørende det rejsende teater været tilknyttet udvalget.

Fg. fuldmægtig i ministeriet for kulturelle anliggender *Niels Toft* har fungeret som udvalgets sekretær.

Udvalget fik følgende kommissorium:

»Med udgangspunkt i det fra lokal side tilvejebragte materiale, at udarbejde et forslag om oprettelse af en landsdelsscene i Sønderjylland. Forslaget skal kunne danne grundlag for, at de pågældende kommuner og staten kan tage endelig stilling til spørgs-

målet om oprettelse af en landsdelsscene. Udvalget må derfor fremkomme med en redegørelse for principperne for landsdelsscenens virksomhed og for de forudsætninger, også af bygningsmæssig art, der må være opfyldt inden virksomheden kan påbegyndes. Udvalget må ligeledes udarbejde et fuldstændigt budget for landsdelsscenens drift. Det påhviler endvidere udvalget at stille forslag om, hvordan og i hvilken rækkefølge forudsætningerne for igangsættelsen af landsdelsscenens virksomhed bør tilvejebringes, og om hvordan en eventuel foreløbig landsdelsscenevirksomhed kan tænkes iværksat«.

Der har dels været afholdt møder i det samlede udvalg, dels i et underudvalg bestående af formanden, ekspeditionssekretær / *Harder Rasmussen*, inspektør *Harry Ratz* og udvalgets sekretær, fg. fuldmægtig *Niels Toft*.

Udvalget har under arbejdet foretaget en besigtigelse af teatrene i Rendsborg og Slesvig, der til dels virker som landsdelsscener syd for grænsen. Under besøget har udvalget fået en grundig redegørelse for disse teatres organisation og virksomhedsform.

København i marts 1968.

J. P. Caspersen.

Hans Christensen.

Tyge Haarløv.

Erik Jessen.

J. Harder Rasmussen.

Formand.

Niels Toft.
Sekretær.

Udvalgets forslag.

Som det fremgår af betænkningen indebærer udvalgets forslag, at der snarest muligt oprettes en permanent tournerende landsdelsscene med Sønderjylland (ved Sønderjylland forstås i nærværende betænkning Nord- og Sydslesvig) som virksomhedsområde og således, at scenen er knyttet til landsdelen og ikke i sin virksomhed er knyttet til en bestemt by, omend scenen af administrative og prøvemæssige grunde vil få en fastere tilknytning til Åbenrå, at landsdelsscenen udsender en »stor« tourné med 6-8 større forestillinger årligt med 20-25 spilledage for hver forestilling, og således at disse forestillinger spilles på 9 store spil-

lesteder, samt en »lille« tourné med 2-4 forestillinger pr. sæson, der udsendes til ca. 35 spillesteder i Nordslesvig og ca. 30 spillesteder i Sydslesvig. Det er en forudsætning for gennemførelsen af denne plan, at der bygges et nyt teater i Åbenrå, medens teaterlokalerne de øvrige steder istandsættes. Man anbefaler en etapevis igangsætning af landsdelsscenen i takt med opfyldelsen af de bygningsmæssige krav. Udvalget mener hermed at have tilvejebragt det fornødne grundlag for, at staten og kommunerne kan tage endelig stilling til spørgsmålet om oprettelse af en landsdelsscene i Sønderjylland.

Kapitel 1.

Historisk redegørelse.

Tanken om at oprette en landsdelsscene i Sønderjylland har tidligere været genstand for udvalgsundersøgelser.

Den af regeringen den 26. januar 1954 nedsatte teaterkommission, der afgav betænkning i december 1960 (nr. 278/1961), beskæftigede sig såvel i underudvalget vedrørende landsdelsscenerne som i underudvalget vedrørende en eventuel rigsteaterordning med dette spørgsmål. Efter at have ført drøftelser med de interesserede parter, navnlig Sønderjyds Teaterforening, Esbjerg Teaterforening og de kommunale myndigheder i Sønderjylland samt i Esbjerg og Kolding konstaterede kommissionen, at der herskede delte meninger om spørgsmålet. Særlig Sønderjyds Teaterforening fandt således, at det alene af økonomiske grunde ville være formålsløst at arbejde videre med disse planer. Endvidere rapporterede kommissionen, at man i Sønderjylland fra alle sider havde

udtalt, at det måtte være en forudsætning for en eventuel etablering af en 4. landsdelsscene, at den hidtidige tournévirkomhed i denne landsdel, navnlig fra Det kongelige Teaters side, fortsatte i uformindsket omfang. På baggrund heraf og på baggrund af en betydelig skepsis fra de kommunale myndigheders side med hensyn til spørgsmålet om at tilvejebringe de nødvendige driftstilskud mente rigsteaterudvalget, i alt fald for tiden af økonomiske grunde, at måtte afstå fra at stille forslag om etablering af en 4. landsdelsscene. Det var udvalgets opfattelse, at oprettelse af en sådan landsdelsscene burde ske på lokalt initiativ, ligesom det var tilfældet med de 3 nuværende landsdelsscener.

Ved skrivelse af 21. marts 1962 til ministeriet for kulturelle anliggender meddelte Sønderjyds Teaterforening, der siden 1929 stort set har formidlet teatervirkomheden

i denne landsdel, at man havde ændret standpunkt med hensyn til behovet for oprettelse af en landsdelsscene i Sønderjylland. De betænkeligheder, man havde givet udtryk for i 1956 over for teaterkommissionen var nu opgivet, og man ønskede at anbefale over for ministeriet, at forslag herom blev indarbejdet i det forslag til lov om teatre, der netop var blevet fremsat af ministeren for kulturelle anliggender overfor Folketinget.

Efter en drøftelse i ministeriet afholdtes der den 6. august 1962 et møde i Sønderjylland med repræsentanter for de sønderjyske folketingsmænd, de nationale foreninger i Nordslesvig, forskellige kulturelle organisationer og ungdomsorganisationer. På dette møde besluttede man at nedsætte en komité med amtsrevisor *Hans Christensen* som formand til at arbejde videre med tanken om oprettelse af en landsdelsscene i Sønderjylland.

Denne komité valgte på et møde den 13. august 1962 et arbejdsudvalg bestående af følgende medlemmer:

Amtskontorchef /*. P. Caspersen*, Åbenrå (formand)
Folketingsmand *P. Gorrsen*, Gråsten,
Apoteker *A. K. Andersen*, Gråsten,
Amtsrevisor *H. Christensen*, Tønder,
Overlærer *Claudius Christiansen*, Flensborg.

Arbejdsudvalget mødtes med det af Folketinget nedsatte udvalg vedrørende forslag til teaterlov ved et møde i Åbenrå den 7. februar 1963. I mødet deltog endvidere kulturministeren, formanden for Radiorådet, amtmænd og borgmestre fra Nordslesvig, repræsentanter for de sydslesvigske organisationer, landsdelsscenerne og bestyrelsen for Sønderjyllandshallen samt kgl. bygningsinspektør *C. F. Møller*. På dette møde foreslog arbejdsudvalget, at der blev oprettet en landsdelsscene i Sønderjylland med hovedsæde i Åbenrå, men således at landsdelsscenen fra starten blev etableret som et tournerende teater i hele landsdelen. Amtmænd og borgmestre samt repræsentanter fra Sydslesvig støttede forslaget, og arkitekt *C. F. Møller*, der har opført Sønderjyllandshallen i Åbenrå, og som ville få til opgave at opføre studier for Danmarks Radio i tilknytning hertil, fremlagde et forslag om i

forbindelse hermed at opføre en teaterbygning, der kunne huse landsdelsscenen.

Fra de i Folketinget repræsenterede partier reagerede man meget positivt over for tanken om oprettelse af en landsdelsscene i Sønderjylland.

I folketingsudvalgets betænkning om teaterloven udtales det, at det både er udvalgets og ministeriets opfattelse at »planerne om at oprette en sønderjysk landsdelsscene på grund af den stærke lokale interesse, som har manifesteret sig, hviler på et praktisk, realistisk grundlag«.

Den endeligt vedtagne lov nr. 202 af 31. maj 1963 om teatre indeholder følgende bestemmelse om landsdelsscenernes opgave i § 13:

»Landsdelsscenerne har til opgave at søge teaterbehovet dækket i hjembyen og at bidrage til samme opgaves løsning inden for landsdelen.

Stk. 2. Landsdelsscenerne skal tilvejebringe et alsidigt repertoire og bør opføre de bedste blandt ældre og nye dramatiske værker, således at der herved tages hensyn til værker af danske forfattere.

Stk. 3. Landsdelsscenerne skal søge deres opgaver løst ved indbyrdes samarbejde. De skal give plads for regelmæssige opera- og balletforestillinger, der gennemføres i samarbejde såvel med lokale institutioner oprettet med dette formål for øje som med by- eller landsdelsskolestre og Det kgl. Teater«.

Lovens § 14 omhandler støtte til landsdelsscener:

»Statstilskuddet til landsdelsscenerne i Odense, Ålborg og Århus andrager halvdelen af det regnskabsmæssige underskud på den egentlige teaterdrift og 3/4 af udgiften til bygningsernes drift og til afdrag på lån, der er optaget mod sikkerhed i bygningerne eller til finansiering af hovedistandsættelser og forbedringsarbejder på bygningerne og på disses tekniske installationer. Statstilskuddet fastsættes på grundlag af teatrets af de tilskudsgivende kommuner godkendte årsregnskab.

Stk. 2. Statstilskud til andre landsdelsscener kan ydes efter tilsvarende regler. Dog kan tilskuddet, hvor dette findes naturligt begrundet i særlige stedlige forhold,

ydes med større eller mindre andele som angivet i stk. 1.«.

Af bemærkningerne til lovforslaget fremgår det, at man ved formuleringen af stk. 2 har tilsigtet at »åbne mulighed for, at der også kunne oprettes nye landsdelsscener, først og fremmest må man her tænke på de sønderjyske landsdele«.

Det ovennævnte lokale arbejdsudvalg afleverede i 1965 et forslag til oprettelse af en turnerende landsdelsscene i Sønderjylland med hjemsted i Åbenrå. Med forslaget

fulgte et udkast til driftsbudget for landsdelsscenens virksomhed.

På grundlag af dette forslag og en drøftelse i ministeriet den 8. februar 1965 med repræsentanter fra Sønderjylland, skønnede kulturministeren, at der fra lokal side var udvist et sådant initiativ og udført et sådant forarbejde, at staten burde gå ind i en grundig undersøgelse af mulighederne og forudsætningerne for at etablere en landsdelsscene i Sønderjylland. Ministeren nedsatte herefter ved skrivelse af 5. maj 1965 nærværende udvalg.

Kapitel 2.

Teatersituationen i Nord- og Sydslesvig i øjeblikket.

Teatertilbuddene i Nord- og Sydslesvig har i de senere år bestået i tourneur fra de forskellige rejsende teatre: Det danske Teater, Kay Abrahamsens tourné m. fl. samt tourneur udsendt fra Det kgl. Teater og de 3 bestående landsdelsscener. Endvidere arrangeres der oplæsningstourneur på de ganske små spillesteder.

I Sønderjylland ledes teaterarbejdet af Sønderjydsk Teaterforening, som er en sammenslutning af foreninger inden for de sønderjyske landsdele.

I sæsonen 1965/66 arrangerede foreningen i alt 107 forestillinger på 75 steder, og i sæsonen 1966/67 blev der i alt arrangeret 101 forestillinger på et tilsvarende antal steder. Forestillingerne har i 1965/66 været besøgt af ca. 28.000 personer og i 1966/67 af et tilsvarende antal personer. I følgende 5 byer har der været opført 8-9 forestillinger årligt: Haderslev, Rødding, Sønderborg, Åbenrå og Tønder.

I Sydslesvig, hvor Sydslesvigsk Forening blandt mange andre opgaver gennem sit

teaterudvalg forestår arrangementet af teaterforestillinger, blev der i sæsonen 1965/66 opført i alt 67 forestillinger på 20 steder med et tilskuerantal på ca. 14.600 personer. I 1966/67 er der opført 45 forestillinger på et tilsvarende antal steder med et tilskuerantal på ca. 10.600 personer. I Flensborg har der været opført 14-18 forestillinger, i Slesvig 7-8 og i Rendsborg 4 forestillinger.

Hertil kommer Dansk Skolescenens arrangementer.

I sæsonen 1965/66 blev der i Nordslesvig udsendt 2 tourneur, der opførte 31 forestillinger på 9 steder med et tilskuerantal på ca. 12.000 tilskuere.

I Sydslesvig blev der givet 10 forestillinger på 4 steder.

I sæsonen 1966/67 blev der i Nordslesvig udsendt 1 tourné, der opførte 13 forestillinger på 5 steder med et tilskuerantal på ca. 6.000 personer.

I Sydslesvig blev der givet 4 forestillinger på 3 steder.

Kapitel 3.

Principperne for landsdelsscenens virksomhed.

Det grundlæggende princip for en ny landsdelsscenens virksomhed må naturligvis være, at teatret skal producere forestillinger

af et tilstrækkeligt antal og en tilstrækkelig kvalitet. Udvalget er ikke fremmed over for det synspunkt, at den øjeblikkelige bestand

af sceniske talenter på de forskellige områder - skuespillere, instruktører og teateradministratorer - ikke vil slå til til at bemande en ny landsdelsscene, når man betænker de omfattende krav, som stilles til et sådant teaters repertoire og produktivitet. Det må understreges, at udvalget ikke ville finde det tilfredsstillende at se et andenrangs teater etableret, dels ud fra ønsket om i almindelighed at respektere et krav om kvalitet, dels fordi de forestillinger givet af de rejsende teatre, som landsdelsscenes forestillinger i vidt omfang skal afløse, i dag ligger på så højt et niveau, at det ville være konkret urimeligt at akceptere forestillinger af lavere kvalitet. Man ønsker derfor indledende at fastslå, at landsdelsscenes virksomhed, som den i det følgende foreslås iværksat etape for etape, bestandigt må kunne hævde dette kvalitetskrav.

Det er ikke udvalgets hensigt at foreslå at besøgene fra Det kgl. Teater eller fra de statsstøttede teatre, herunder de øvrige landsdelsscener og de rejsende teatre helt skal standse, men det er indlysende, at der må ske en væsentlig indskrænkning. Besøgene må fremtidig fortrinsvis få karakter af gæstepil fra Den sønderjyske Landsdelsscene, arrangeret og distribueret af denne som led i den samlede spilleplan for hver sæson. Fra lokal side lægger man megen vægt på at bevare gæstepillene fra Det kgl. Teater, og dette skulle efter udvalgets opfattelse også være muligt under den angivne forudsætning. I samme forbindelse kan nævnes, at man sikkert burde stræbe efter en ordning, hvorefter de fire landsdelsscener udveksler forestillinger. Herved ville der fremkomme et mere indholdsrigt repertoire, og derved ville oprettelsen af en sønderjysk landsdelsscene også blive til gavn for de øvrige landsdele.

1. Publikumsgrundlag.

På baggrund af de lokale forhold, herunder de historiske forudsætninger, må udvalget konstatere, at en sønderjysk landsdelsscenes naturlige virksomhedsområde vil omfatte Haderslev, Åbenrå-Sønderborg og Tønder amter. Hertil kommer Sydslesvig, både de større byer som f. eks. Flensborg og Slesvig, og de mange mindre steder, der i øjeblikket forsynes teatermæssigt med fore-

stillinger formidlet gennem Sydslesvigsk Forenings teaterudvalg.

Ifølge Statistiske Efterretninger pr. 1. juli 1967 udgør folketallet i de ovennævnte danske amter i alt 233.384 personer.

Haderslev amt	74.307 pers.
Sønderborg amt	63.524 -
Tønder amt	43.129 -
Åbenrå amt	52.424 -

Der er i disse amter følgende større byer:

Sønderborg	22.792 pers.
Haderslev	20.540 -
Åbenrå	14.933 -
Tønder	7.515 -
Nordborg	3.114 -
Rødding	2.737 -

Udover publikumsgrundlaget i Nordslesvig må man medregne det potentielle publikum i Sydslesvig, der af Sydslesvigsk Forening anslås til at udgøre ca. 60.000 personer. I alt vil landsdelsscenen således, hvis den oprettes, få til opgave at betjene en befolkningsgruppe på knapt 300.000 personer.

Til sammenligning kan nævnes, at oplandet for landsdelsscenerne i Odense, Ålborg og Århus ifølge Statistiske Efterretninger pr. 1. juli 1967 udgør:

Odense amt (heraf Odense kommune 105.330)	222.839 pers.
Ålborg amt (heraf Ålborg kommune 84.512)	251.761 -
Århus amt (heraf Århus kommune 114.623)	236.812 -

Hertil kommer et opland i de tilstødende amter, hvis størrelse imidlertid er svær at angive eksakt.

2. Virksomhedens form.

Landsdelens befolkning som helhed skulle derfor danne et tilstrækkeligt befolkningsgrundlag for en landsdelsscene, men befolkningens spredning og mangelen på store byer bevirker at den kendte konstruktion, hvor landsdelsscenen er placeret i én by og derfra stationært betjener landsdelen, ikke er anvendelig i Sønderjylland.

Udvalget finder, at en sønderjysk landsdelsscene på grund af de nævnte forhold bør etableres som en permanent tourerende landsdelsscene, således at scenen får Nord- og Sydslesvig som virksomhedsområde og

således, at scenen er knyttet til *landsdelen* og ikke til en bestemt by. Man henviser til, at ganske de samme forhold førte til, at Sønderjyllands Symfoniorkester etableredes som et rejsende orkester i modsætning til de øvrige landsdelsorkestre, der omend de udøver en vis rejsevirksomhed dog primært betjener publikum ved at give koncerter i de respektive hjembyer, Odense, Ålborg og Århus. Til støtte for forslaget om landsdels-scenen som en tournerende scene må også nævnes, at der i Sønderjylland er en stærk tradition for opførelser »på stedet«. Man ser naturligvis meget vel, at rationaliserings-hensyn kunne tale for, at lade teatret spille på ét eller måske to eller tre steder og gennem omfattende kollektive transportordninger sørge for, at publikum kom til teatret. Der kunne utvivlsvist opnås ikke helt små besparelser ved at lade publikum komme til teatret i stedet for at lade teatret komme til publikum. Efter udvalgets bestemte opfattelse kunne de fordele med hensyn til tilrettelæggelse og økonomi, som en stationær virksomhed frembyder, kun opnås på bekostning af publikumstilslutningen, og udvalget kan derfor ikke gå ind herfor.

Fra lokal side er der enighed om, at landsdels-scenen bør få sit hjemsted i Åbenrå således at forstå, at de forestillinger, der sendes på tourné, produceres på et nyt teater, der opføres i Åbenrå.

Udvalget finder det sagligt velbegrunderet at placere landsdels-scenens hjemsted i Åbenrå, som er den af købstæderne, der ligger nærmest landsdelens geografiske centrum. Danmarks Radio har bygget TV- og radio-studier i Åbenrå, og disse studier er indarbejdet i det af kgl. bygningsinspektør C. F. Møller udarbejdede projekt til et kombineret bygningskompleks for Sønderjyllandshallen, studier til radio og TV og teatersal. Man opnår herved bl. a. en mulighed for at kunne tilbyde Danmarks Radio at dele prøverum og værksteder m. v. Endvidere vil det være en fordel at placere landsdels-scenens hjemsted i Åbenrå på grund af de muligheder, skuespillerne herved vil kunne få for opgaver i radio og fjernsyn. Med den nuværende mangel på kvalificerede skuespillere vil mulighederne for ekstraindtægter i radio og fjernsyn kunne virke som et incitament til at tage ansættelse ved Den sønderjyske Landsdelsscene.

Udvalget mener, at man bør drage den fulde konsekvens af de forhold, der har ført til forslaget om at etablere landsdelsscenen som et tournerende teater og foreslår derfor, at teatret skal producere forestillinger til opførelse både i de større byer og på de små spillesteder. Kun på denne måde mener man, kan teatret få tilstrækkelig kontakt med befolkningen (og vice versa). Det foreslås derfor, at der udsendes såvel »store« som »små« tourneer.

Det vil være naturligt, at den endelige fordeling mellem store og små forestillinger foretages af chefen for landsdelsscenen efter drøftelser med de lokale teaterorganisationer. Udvalget har imidlertid i sine overvejelser lagt til grund at der til den store tourné produceres 6-8 forestillinger årligt med 20-25 spilledage for hver forestilling, i alt 120-200 forestillinger. Udvalget foreslår, at den store tourné besøger følgende byer, idet det tænkte antal spilledage for hver forestilling er angivet udfor byen:

Åbenrå	4	spilledage
Sønderborg	3	-
Haderslev	3	-
Tønder	3	
Rødding	2	
Nordborg	1	-
Flensborg	2	-
Slesvig	1	-
Rendsborg og de øvrige byer i Sydslesvig (til- sammen).	1	-

I alt 20 spilledage

I alt 25-40 spilledage påregnes afsat til andre større byer nævned, men uden for Den sønderjyske Landsdelsscenes område, f. eks. Fredericia, Vejle, Kolding, Varde, Ribe og Esbjerg. Det bemærkes, at udvalget har drøftet at medtage Tinglev som »stort« spillested, men man mener ikke, at dette kan anbefales, dels under hensyn til den nuværende ringe teaterinteresse dels under hensyn til de ret betydelige forbedringer af teatersalen, der i så fald ville være nødvendige.

Antallet af forestillinger i Flensborg, Slesvig og de øvrige større byer i Sydslesvig er sat relativt højt på baggrund af den nuværende teaterinteresse. Det er imidlertid udvalgets håb, at teaterinteressen må øges bl. a. fordi publikum vil føle, at man har fået sin »egen« landsdelsscene. Endelig kan visse af

de planlagte forestillinger være skoleforestillinger.

Den lille tourné tænkes udsendt til ca. 35 steder i Nordslesvig og ca. 30 spillesteder i Sydslesvig. Der gives 2-4 forestillinger pr. sæson, 1-2 om foråret og 1-2 om efteråret med ca. 40 opførelser i hver tourné. Selv om den lille tourné får færre medvirkende, må forestillingerne være af samme høje kvalitet som forestillingerne i den store tourné.

Med bemærkning, at der på mange af de nedenstående spillesteder i Nord- og Sydslesvig kun kan gives 1 eller 2 opførelser pr. sæson skal nævnes, at den lille tourné kan besøge følgende spillesteder:

Nordslesvig:

Haderslev amt:

Vojens
Skrydstruplejren
Bovlund Forsamlingshus pr. Branderup J.
Agerskov Kro
Nustrup Forsamlingsgård pr. Gabøl
Vedsted Landbohjem pr. Over Jerstal
Bevtoft Forsamlingshus, Bevtoft
Hyrup Forsamlingshus pr. Øsby
Jels Landbohjem

Åbenrå-Sønderborg amt:

Gråsten
Padborghus
Søgårdlejren
Løjt Forsamlingshus
Kollund Forsamlingshus
Egen Forsamlingshus pr. Guderup, Als
Hotel Kløver Es, Helleved
Stubbæk Forsamlingshus
Felsted Centralskole
Svenstrup Forsamlingshus
Forsamlingsgården »Sundeved« pr. Vester
Sottrup
Danebod Højskole pr. Fynshav
Rinkenæs Forsamlingshus
Broager Forsamlingsgård, Broager

Tønder amt:

Tinglev
Løgumkloster
Skærbæk, Jernbanehotellet
Møgeltønder Forsamlingshus
Ravsted Forsamlingshus
Sdr. Sejerslev Forsamlingshus
Visby Forsamlingshus
Døstrup Forsamlingshus, Døstrup Sdj.

Slogsherredshus, Bylderap
Jejsing Forsamlingshus, Jejsing Sdj.
Brede Forsamlingshus pr. Bredebro.

Sydslesvig:

Vesterland
Tønning
Læk
Nibøl
Frederiksstad
Kobbermølle
Skovlund
Kappel
Tarp
Tinningsted
Garding
Satrup
Hatlund
Valsbøl
Husby
Lyksborg
Sørup
Harreslev
Sdr. Brarup
Store Vi
Hjaruplund
Bredsted
Medelby
Humtrup
Karby
Vyk
List
Vanderup
Stenbjerg
Arnæs

Når udvalget foreslår, at de store forestillinger spilles på et relativt begrænset antal spillesteder, skyldes dette først og fremmest, at forestillinger af denne størrelse og af den tilstræbte kvalitet kun kan fremføres på scener af en vis størrelse og med givne faciliteter, og udvalget mener, at de betydelige investeringer, som er nødvendige for at tilvejebringe sådanne scener, kun kan forsvares foretaget på de relativt få spillesteder, hvor det befolkningsmæssige grundlag skønnes at være tilstrækkeligt. Dette synspunkt mener man bør opretholdes, selv om man skulle komme ud for, at de tilskudsgivende kommuner vil ønske, at der spilles forestillinger fra den store tourné på flere steder end foreslået af udvalget.

Man mener således ikke for øjeblikket at kunne gå ind for, at der spilles stor tourné

i Skærbæk, Tinglev, Løgumkloster, Vojens eller Gråsten. Udvalget er dog opmærksom på, at en senere udvikling kan gøre det rimeligt at inddrage én eller flere af disse byer som stort spillested.

Gennemførelsen af udvalgets forslag vil, som det ses, betyde en væsentlig forøgelse af antallet af forestillinger, der spilles i landsdelen i løbet af en sæson. Denne forøgelse fremkommer dels ved, at der vil blive vist et større antal forskellige forestillinger dels og navnlig ved, at hver forestilling - inden for den store tourné - vil blive spillet flere gange hvert sted. Det ligger i sagens natur, at en fuldt udbygget landsdelsscene må producere et ret stort antal forestillinger og spille hver af disse et stort antal gange. Spørgsmålet, om der er behov for disse mange forestillinger, er derfor identisk med spørgsmålet, om der er behov for en lands-

delsscene. Det er vel tvivlsomt, om teaterinteressen i dag er så betydelig, at den stiller krav om det forøgede udbud. Det er imidlertid udvalgets opfattelse, at teatrets virksomhed efterhånden vil skabe den publikumstilslutning, som skal **til**, hvis teatret skal opfylde sin mission, og hvis der skal fremkomme et rimeligt forhold, ikke så meget mellem indtægter og udgifter, men mellem udgifter og resultater. Det må imidlertid her nævnes, at man har gunstige erfaringer med hensyn til en ret hurtig forøgelse af teaterinteressen i forbindelse med oprettelse af publikumsorganisationer, f. eks. i Holstebro og Slagelse. Også erfaringerne fra Sønderjyllands Symfoniorkesters virksomhed viser, at det har været muligt at opbygge og vedligeholde en stignede publikumsinteresse for et kulturelt initiativ i landsdelen.

Kapitel 4.

Bygningsmæssige forudsætninger.

Kgl. bygningsinspektør, arkitekt C. F. Møller har udarbejdet et skitseforslag med overslag til en teatersal i Åbenrå med 500 pladser. Projektet er udarbejdet således, at teatersalen kan anvendes som biograf på de dage, hvor der ikke spilles teater. Der må i denne forbindelse, ud fra erfaringerne fra Scala Teatret i Århus, peges på det værdifulde i, at teater- og biografaftener ligger fast, hvorved byens befolkning efterhånden vil vide, hvilke dage der spilles teater, og hvilke dage der opføres film.

Udgifterne ved arkitekt C. F. Møllers projekt er på basis af et skitseforslag fra februar 1967 (prisindeks 166) opgjort til 9.235.000 kr., hvortil kommer udgifter til vinterbyggeri, vejanlæg, parkeringspladser, grundkøb, nedrivning af eksisterende bygninger samt byggelånsrenter og finansieringsudgifter. I alt kan byggeudgifterne anslås til ca. 11 mill. kr. Arkitekt C. F. Møller har anslået byggetiden til 3 år. Udvalget skal anbefale, at opførelsen af teaterbygningen i Åbenrå fra første færd planlægges og senere ledes af et byggeudvalg nedsat i for-

ståelse mellem Åbenrå kommune og ministeriet for kulturelle anliggender.

Udvalgets krav om at forestillingerne i den store tourné stort set kan spilles uændret og under ensartede betingelser på alle 9 spillesteder, forudsætter naturligvis først og fremmest, at de sceniske forhold i det store og hele er ensartede, idet man tager produktionsscenen i Åbenrå som forbillede.

Udvalget skal herudover henlede opmærksomheden på de krav, som i almindelighed stilles til bygninger beregnet for det ikke-producerende teater, og som er nedfældet i ministeriets betænkning nr. 434 af 1966 om statsstøtte til forbedring af teaterlokaler og indretning af nye lokaler for den tournerende virksomhed.

At opfylde de nævnte krav vil, med den stand hvori teaterbygningerne på de pågældende steder befinder sig, kræve betydelige investeringer, hvad der yderligere understreger behovet for at begrænse antallet af store spillesteder. Fhv. teaterdirektør *Harry Ratz* har som særlig sagkyndig sammen med konstruktør *Alex Eriksen*, som repræsentant for

kgl. bygningsinspektør, arkitekt *Niels Koppel* og udvalgets sekretær *Niels Toft* besøgt en række teaterbygninger i Sønderjylland den 6. og 7. juli 1965. Der er udarbejdet detaljerede rapporter for hver enkelt bygning, og disse rapporter er samtidig med afgivelsen af betænkningen overgivet til ministeriet. På grundlag af disse rapporter anslår udvalget udgifterne til at sætte teaterbygningerne i stand til at modtage forestillinger fra den store tourné til følgende beløb:

Haderslev	ca. 2.000.000 kr.
Rødding	700.000 -
Sønderborg	1.400.000 -
Tønder (kloakarbejder ikke medregnet) _____	1.200.000 -
1 alt	<u>5.300.000 kr.</u>

Udvalget forudsætter, at der udover lysanlægget på hjemscenen i Åbenrå anskaffes 2 ambulante lysanlæg til de to tournéer til en værdi af ca. 100.000 kr. pr. stk. Hertil kommer en udgift på 75.000 kr. på hvert af de øvrige 5 større spillesteder i Nordslesvig til installationer i teatersalen, projektører og sceneteknisk udstyr. Udgiften til lysanlæg uden for Åbenrå kan herefter anslås til i alt 575.000 kr., idet der herved er set bort fra forholdene syd for grænsen.

For Haderslevs vedkommende skønnes det, at udgifterne ved udbedring af den nuværende teatersal vil andrage ca. 2 mill. kr. På grundlag af de foretagne undersøgelser kunne udvalget ønske, at der blev opført en ny teaterbygning i Haderslev bl. a. under hensyn til den meget betydelige istandsættelsesudgift, og endvidere fordi forholdene alligevel næppe vil blive helt tilfredsstillende. Udvalget er bekendt med, at man i Haderslev kommune arbejder på at finde en løsning på problemet, men at en ny teaterbygning ikke vil kunne forventes opført inden for de nærmeste år og man foreslår derfor den bestående teatersal forbedret.

I Nordborg er der, efter at den hidtidige teaterbygning nedbrændte i 1961, opført et nyt teater med 550 pladser, der af udvalget findes egnet som »stort« spillested.

Efter den foretagne besigtigelse af teatrene

i Rendsborg og Slesvig og på grundlag af oplysninger fra Sydslesvigsk Forening finder udvalget, at teatrene i de nævnte byer samt i Flensborg opfylder de krav der må stilles til de steder, hvor den store tourné skal opføres.

I flere mellemstore byer er teaterbygningsforholdene imidlertid utilfredsstillende. I Vesterland er det hidtidige teaterlokale under nedrivning. I Husum er der 2 lokaler der er for store og forhandlinger om bygning af et dansk »Husumhus« er endnu ikke afsluttede. I Nibøl trænger sceneforholdene til forbedringer og stolene bør fornyes. I Læk er forholdene ligeledes utilfredsstillende på grund af støj fra en nærliggende keglebane. På de mindre og mindste steder spilles der i øjeblikket teater i de danske skolars gymnastiksale eller i skolestuerne. Udvalget anbefaler, at bevillinger til udbedring af de bygningsmæssige forhold i Sydslesvig søges fremskaffet gennem 5-mandsudvalget for Sydslesvig, efter at Teaterrådets sagkyndige udvalg vedrørende teaterbygninger i provinsen har bedømt projekterne og eventuelt besigtiget forholdene på stedet.

På de spillesteder hvortil den lille tourné tænkes udsendt, bør der de fleste steder etableres bedre opvarmnings-, toilet- og garberobeforhold samt hvidtning og maling. Udgiften for 35 spillesteder i Nordslesvig kan anslås til 35x20.000 kr. eller i alt 700.000 kr.

Udgiften ved at opfylde de af udvalget stillede bygningsmæssige krav kan herefter opgøres således:

Teaterbygning i Åbenrå (incl. lysanlæg)	ca. 11.000.000kr.
Istandsættelse af de øvrige større spillesteder	5.300.000 -
Istandsættelse af bygningerne på de små spillesteder	700.000 -
Lysanlæg (2 ambulante lysanlæg samt tekniske installationer)	575.000 -
1 alt	ca. 17.575.000 kr.

Kapitel 5.

Driftsbudget.

Med hensyn til teatrets driftsform skal udvalget foreslå, at der etableres en selv-ejende institution med en kunstnerisk leder (teaterchefen). Endvidere foreslås etableret en ikke for stor bestyrelse samt et repræsentantskab med repræsentanter for by- og amtsråd i lighed med organisationsformen vedrørende Sønderjyllands Symfoniorkester.

Udvalget har på grundlag af landsdels-scenen, Århus Teaters foreløbige budget for 1968/69 udarbejdet et driftsbudget for Den sønderjyske Landsdelsscene.

Driftsbudgettet forudsætter, at landsdels-scenen er fuldt udbygget med både stor og lille tourné.

Et detaljeret driftsbudget vedlægges, se bilag 1.

Hovedpunkterne er:

Udgifter:

1. Teaterchefen	95.000	kr.
2. Kunstnerisk personale	1.795.000	-
3. Administration	330.000	-
4. Sceneteknisk personale	504.000	-
5. Personale på værksteder	348.000	-
6. Personale i øvrigt	146.000	-
7. Forfatterhonorarer m. v.	285.000	-
8. Orkester	200.000	-
9. Kostumer og dekora-tionsmateriale m. v.	300.000	-
10. Reklame, annoncer, te-lefon, programmer m. v.	355.000	-
11. Diæter	179.100	-
12. Kørsel	71.800	-
13. Repræsentation, rejser	60.000	-
14. Kantine	25.000	-
15. Brandvagt	40.000	-
16. Forsikring	50.000	-
17. Leje af teatersale	308.500	-
18. Diverse driftsudgifter	100.000	-
Udgifter i alt	5.192.400	kr.

Indtægter	796.600	kr.
Tilskudsbehov	4.395.800	-
Tilskud fra staten 75 pct.	3.296.850	-

Tilskud fra Syd-slesvigsk Forening	} 25 pct.	250.000 kr.
Sønderjyske amter og kommuner		
		848.950 -

Til sammenligning skal man oplyse hovedposterne i de eksisterende landsdelssceners foreløbige budgetter for sæsonen 1968/69:

<i>Odense Teater:</i>	(incl. bygningsudgifter)
Udgifter	6.165.000 kr.
Indtægter	1.274.000 -
Tilskudsbehov	4.981.000 -

<i>Ålborg Teater:</i>	
Udgifter	3.738.270 kr.
Indtægter	581.240 -
Tilskudsbehov	3.157.030 -

<i>Århus Teater:</i>	
Udgifter	7.333.059 kr.
Indtægter	1.620.600 -
Tilskudsbehov	5.712.459 -

Kommentarer til driftsbudgettet.

Generelt må det siges, at driftsudgifterne ved en sønderjysk landsdelsscene må forventes at blive relativt store, fordi en permanent tournerende scene med 2 tournee kræver et større personale med hensyn til skuespillere og sceneteknikere end en stationær scene. Hertil kommer naturligvis udgifter, der er forbundet med rejsevirkomheden: kørsel, diæter m. v.

På den anden side er der ikke budgetteret med udgifter til en elevskole, ligesom bygningsudgifterne bliver mindre end ved de øvrige landsdelsscener.

Vedrørende de enkelte hovedpunkter i budgettet bemærkes:

ad. 1. Teaterchef.

Under hensyn til at den permanente virksomhed vil kræve dels en meget nøje planlægning af prøvearbejdet dels en omhyggelig tilrettelagt spilleplan, vil det være af stor betydning, at lederen af landsdels-scenen, foruden kunstneriske evner, også besidder betydelige organisatoriske og administrative evner.

ad. 2. Kunstnerisk personale.

Da en sønderjysk landsdelsscene får en særlig virksomhedsform som permanent tournerende scene, vil det formentlig være nødvendigt at træffe særlige aftaler om skuespillerens forhold med Dansk Skuespillerforbund. Erfaringerne fra Sønderjyllands Symfoniorkester, der ligeledes i sin virksomhedsform er tournerende, viser, at det i reglen er muligt at returnere til hjembyen efter opførelsen bortset fra de tilfælde, hvor der optrædes på fjernere liggende steder syd for grænsen, som f. eks. Vesterland. Da kilometerafstanden fra Åbenrå til de fleste spillesteder ligger på ca. 30-60 km i gennemsnit, er der grund til at vente, at skuespillerne som hovedregel kan returnere til hjembyen efter forestillingen.

Under hensyn til scenens permanent tournerende karakter vil det endvidere være nødvendigt at holde prøver på nye stykker om dagen, hvorefter skuespillerne kører i busser til spillestederne, således at man er fremme ca. 1-1½ time før forestillingen. Hjemkørslen vil da finde sted efter forestillingen, medmindre det som ovenfor nævnt i enkelte tilfælde særligt syd for grænsen vil være nødvendigt at overnatte.

Omend der som nævnt må forhandles særskilt med Dansk Skuespillerforbund om forholdene på den sønderjyske landsdelsscene, vil bestemmelserne i den fra 1. juni 1967 gældende normalkontrakt mellem Dansk Skuespillerforbund og Provinsteaterdirektørforeningen om prøvetid, formentlig kunne anvendes som udgangspunkt.

Udvalget regner med et skuespillerantal på ca. 30. Antallet er ret betydeligt set i relation til forholdene f. eks. på Århus Teater, men dette skyldes bl. a. at ca. 5 skuespillere næsten permanent vil være på rejse med den lille tournée.

Udover en eller to faste instruktører er der budgetteret med et beløb til gæsteinstruktører for at bidrage til den kunstneriske fornyelse.

ad. 3. Administration.

Udvalget anbefaler, at der ansættes en administrator - økonomidirektør under hensyn til, at den permanent tournerende virksomhed kan forventes at medføre en betydelig administrativ byrde med tilrettelæggelsen af tourneur og prøvearbejde, og idet man

ikke finder at kunne pålægge direktøren at varetage hele dette arbejde udover den kunstneriske ledelse.

Det er endvidere foreslået, at der oprettes en stilling som leder af et abonnementskontor, idet udvalget, efter at have gennemgået de nuværende ordninger med hensyn til organiseret publikumstilslutning, går ind for etableringen af et abonnementsystem, således at dette ledes fra et centralt kontor i Åbenrå, der arbejder sammen med lokale tillidsmænd. Udvalget finder det meget betydningsfuldt, at der straks fra starten oprettes et velorganiseret abonnementsystem. I tilknytning hertil bør der eventuelt etableres et transportsystem for den del af publikum, der bor uden for spillestederne. Transporten kan eventuelt indgå i billetprisen, således at denne bliver ens for alle abonnenter. En anden mulighed er at nedsætte billetpriserne jo længere publikum bor fra de store spillesteder, idet man inddeler oplandet i zoner således, at abonnenterne i så fald selv betaler transporten, hvorved man kan spare udgiften ved oprettelsen af et transportsystem. De lokale repræsentanter i udvalget har oplyst, at ca. $\frac{2}{3}$ af publikum i øjeblikket kommer fra selve den by, hvor der spilles og ca. $\frac{1}{3}$ fra oplandet.

Udvalget har endvidere understreget den betydning, man tillægger forholdet til pressen og publikum ved at foreslå oprettelsen af en stilling som pressesekretær.

ad. 4. Sceneteknisk personale.

Som nævnt under 2. Kunstnerisk personale, kræver landsdelsscenen karakter af tournerende scene, at der ansættes et ret betydeligt sceneteknisk personale. Man må regne med, at 2 sceneteknikere skal følge den lille tournée. Endvidere må et hold sceneteknikere ved den store tournée afrejse om morgenen til det sted, hvor der skal spilles om aftenen for at sætte dekorationer op, gøre scenen klar, koble lysanlægget til m. v. Da der i reglen samtidig skal prøves på hiemscenen i Åbenrå, vil det være nødvendigt at et 3. hold teknikere er til rådighed til prøver i Åbenrå.

ad 5. Personale på værksteder.

Som tidligere nævnt er projektet for teatret i Åbenrå udarbejdet således, at landsdelsscenen i et vist omfang kan stille værk-

steder og andre birum til rådighed for Danmarks Radio, der har et fjernsynsstudie og 2 radiostudier i samme bygningskompleks. Udgiften til personale på værksteder vil muligvis i et vist ret beskedent omfang efter forhandling kunne deles med Danmarks Radio. Da der årligt vil blive sat ca. 10 forestillinger op på landsdelsscenen, men næppe mere end 2-3 TV-forestillinger, vil mulighederne for besparelser for landsdelsscenen være beskedne.

ad 8. Orkester.

Udvalget har regnet med, at der opsættes mindst ét musik-dramatisk værk årligt under medvirken af Sønderjyllands Symfoniorkester.

ad 11. Diæter.

Udvalget har under hensyn til at landsdelsscenen i lighed med Sønderjyllands Symfoniorkester vil få en permanent tournerende karakter ment at burde lægge den med virkning fra 1. oktober 1967 indgåede overenskomst mellem Dansk Musikerforbund og orkestrets bestyrelse til grund for så vidt angår diætspørgsmålet. Ifølge denne overenskomst opgøres diæterne i overensstemmelse med de for statens tjenestemænd gældende regler vedrørende time- og dagpenge, sats A, således at disse regler gælder både nord og syd for grænsen. Dog beregnes der ikke diæter ved tjeneste under 4 1/2 time. Der henvises til bilag 2. med hensyn til udregningen af diæterne.

ad 12. Kørsel.

Udvalget kan, blandt andet på grundlag af indhentede oplysninger vedrørende de rejsende teatre, anbefale, at man lejer busser til transport af skuespillerne såvel i den store som i den lille tourné. Endvidere kan man anbefale, at der lejes vogne til transport af dekorationsmateriel og belyningsanlæg. Det vil være nødvendigt at leje særlige vogne til disse formål, da teknikerne må køre ud om morgenen for at opstille materiellet, medens skuespillerne vil kunne køre i busser til aftenens spillested med ankomst før forestillingens begyndelse, hvorved dagtimerne kan udnyttes til prøver på hjemscenen i Åbenrå. Det kan formentlig ikke betale sig at landsdelsscenen indkøber egne busser og lastvogne, da udgifterne til vedligeholdelse, afskrivninger, fast løn til chauffør m. v. erfa-

ringsmæssigt bliver lige så store eller større, end når man anvender lejet materiel. Hertil kommer, at landsdelsscenen ved at anvende lejede vogne har lettere adgang til at fremskaffe erstatningsmateriel, såfremt der skulle ske motorstop eller sammenbrud af materiellet end hvis scenens egne vogne går i stykker.

Se bilag 3. vedrørende udgifterne til kørsel.

ad 17. Leje af teatersale.

På grundlag af oplysninger fra lokal side har udvalget regnet med en gennemsnitlig salsleje på 500 kr. pr. aften på de store spillesteder og 150 kr. pr. aften på de små spillesteder. Disse lejeløb indbefatter udgifter til lys og varme. Syd for grænsen afholder Sydslesvigsk Forening udgifterne til salsleje mod at oppebære indtægterne.

Man har budgetteret med et beløb på 250.000 kr. til leje af teatret i Åbenrå inclusive lokaler til administration, værksteder m. v., idet udvalget kan tilslutte sig det fra lokal side fremførte synspunkt, at der bør dannes en selvejende institution til drift af teaterbygningen i Åbenrå, således at denne institution udlejer bygningen til landsdelsscenen til en af staten godkendt leje.

Se bilag 4. vedrørende opgørelsen af udgifterne til salsleje.

ad indtægter.

Udvalgets udgangspunkt er, at det må være landsdelsscenen opgave at vurdere, hvor mange gange man vil opføre en forestilling på de forskellige spillesteder i landsdelen. Man mener derfor at måtte anbefale en ændring af det nuværende system, hvorefter det rejsende teaters forestillinger købes af Sønderjydsk Teaterforening til en bestemt pris og således, at organisationen derefter står for arrangementet. I stedet foreslår man i Nordslesvig et system, hvorefter det er Den sønderjyske Landsdelsscene, der lejer sig ind i den lokale teaterbygning og opfører sine forestillinger, således at billetindtægten går direkte til landsdelsscenen. I Sydslesvig foreslås det af praktiske grunde at anvende den fremgangsmåde, der anvendes af Sønderjyllands Symfoniorkester, hvorefter Sydslesvigsk Forening mod et årligt vederlag, der foreslås fastsat til 250.000 kr. får landsdelsscenen forestillinger leveret. Sydslesvigsk Forening afholder da de lokale udgifter til salsleje, annoncering og varetager det

lokale administrative arbejde mod til gengæld at oppebære billetindtægterne.

Til gengæld afholder landsdelsscenen udgifter til kørsel og diæter.

Idet der henvises til bilag 5 med hensyn til en detaljeret vurdering af indtægterne skal udvalget generelt udtale, at indtægterne er budgetteret på basis af gennemsnitsbilletspriserne ved Århus Teater.

Gennemsnitsprisen er nord for grænsen sat til 14 kr. pr. billet i den store tourné og 10 kr. pr. billet i den lille tourné. De tilsvarende billetpriser syd for grænsen bestemmes af Sydslesvigsk Forening.

ad tilskud fra Sydslesvigsk Forening.

Staten yder i øjeblikket tilskud til Sydslesvigsk Forenings teaterarbejde med i alt 189.000 kr., idet der fra ministeriet for kulturelle anliggender ydes et tilskud på 144.000 kr. i sæsonen 1967/68 og fra undervisningsministeriet for tiden ydes et tilskud på 45.000 kr. årligt.

Som nævnt ovenfor foreslår udvalget at anvende det system, der anvendes med hen-

syn til Det sønderjyske Symfoniorkesters tournévirkosomhed i Sydslesvig, således at Sydslesvigsk Forening står for de lokale udgifter og til gengæld oppebærer de lokale billetindtægter. Landsdelsscenen afholder selv udgifterne til kørsel og diæter. Udvalget finder, at det er principielt rigtigt, at det er landsdelsscensens leder, der har ansvaret for teatervirkosomheden, men ønsker at fremhæve, at virksomheden syd for grænsen bør tilrettelægges i samarbejde med Sydslesvigsk Forenings teaterudvalg. Dette samarbejde indebærer af driftsmæssige årsager en forpligtelse for Sydslesvigsk Forening til efter aftale med teaterchefen at aftage et bestemt antal forestillinger pr. sæson.

Til gengæld for landsdelsscensens forestillinger foreslår udvalget, at der, ligesom det er tilfældet med Sønderjyllands Symfoniorkester, bevilges et særligt statstilskud, der går fra Sydslesvigsk Forening via Grænseforeningen til Den sønderjyske Landsdelsscene, hvor tilskuddet tages til indtægt og betragtes som et modstykke til de lokale tilskud til landsdelsscenen fra kommuner og amter nord for grænsen.

Kapitel 6.

Finansiering.

1. Anlægsbudget.

Som nævnt i kapitel 4 vil udgiften ved at opfylde de af udvalget opstillede bygningsmæssige krav beløbe sig til 17.575.000 kr.

Principielt er det udvalgets opfattelse, at hver enkelt by, med de statslån der kan opnås, bør bære udgiften til byggeri eller istandsættelse af sit eget teater. Dette bliver vel i disse tilfælde en betydelig udgift for den enkelte by, men man får til gengæld fordelen af, at der spilles teater på stedet. Man vil næppe kunne forlange at de andre kommuner i landsdelen, hvor der ikke spilles teater, skal bidrage til finansieringen af de bygningsmæssige foranstaltninger i de byer, hvor der spilles teater.

Ud over den lokale indsats vil der være mulighed for støtte fra staten. Efter udvalgets opfattelse må interessen samle sig om de 2 nedenstående former for statsstøtte:

1. at staten dækker 50-75 pct. af udgiften til forbedring af teaterlokalerne eller opførelse af nye teaterlokaler ved at yde rente- og afdragsfrie lån mod, at det resterende beløb rejses fra lokal side, jvf. ministeriet for kulturelle anliggenders betænkning nr. 454/1966 vedrørende statsstøtte til forbedring af teaterlokaler og indretning af nye teaterlokaler for den turnerende virksomhed.

2. at lån til forbedring af bestående lokaler eller opførelse af nye lokaler fremskaffes på det almindelige kapitalmarked, således at staten dækker 75 pct. af udgifterne til renter og afdrag samt til bygningernes drift i overensstemmelse med hjemmelen i lov nr. 202 af 31. maj 1963 om teatre § 14, medens de resterende 25 pct. af udgifterne finansieres fra lokal side.

Af praktisk-administrative grunde vil man

anbefale den under 1. omhandlede finansieringsmulighed. Årsagen er, at den under 2. nævnte mulighed ville kræve, at der opstilles et fælles regnskab vedrørende alle de små og store teaterbygninger, hvor landsdels-scenernes forestillinger opføres.

Nendenfor under punkt 2. Driftsbudget, argumenterer udvalget for, at staten for Den sønderjyske Landsdelsscenes vedkommende forøger sin driftsstøtte fra 50 pct. af det regnskabsmæssige underskud til 75 pct. i overensstemmelse med hjemmelen i lov nr. 202 af 31. maj 1963 om teatre § 14, stk. 2, 2. punkt. I lighed hermed anbefaler udvalget, at staten med hensyn til finansieringen af anlægsudgifterne påtager sig at yde rente- og afdragsfrie statslån på 75 pct. af udgifterne, således at de resterende 25 pct. fremkaffes fra lokal side på tilsvarende vilkår.

Det kan næppe i de mange tilfælde, hvor udgiften til istandsættelse af en bygning på et mindre spillested er beskeden, forventes at staten yder lån. Man vil formentlig i stedet henvise til, at rejse beløbet på lokalt hold.

Udvalget forudser, at den store tourné i enkelte af de sønderjyske byer vil blive opført i privatejede lokaler. Eventuelle statslån til forbedring af sådanne lokaler foreslås ydet efter særskilt forhandling mellem ministeriet for kulturelle anliggender og vedkommende bygningsejer, således at vilkårene fastsættes efter forholdene i det enkelte tilfælde. Man skal dog anbefale, at der tinglyses en servitut om, at lokalet i et passende åremål skal stå til rådighed for Den sønderjyske Landsdelsscene, således at staten, og såfremt den pågældende kommune har ydet lån, tillige kommunen er påtaleberettigede. Endvidere bør det kræves, at lejen for det pågældende lokale ikke kan forhøjes i anledning af det ydede lån.

2. Driftsbudget.

Som nævnt i kapitel 1 ydes der med hjemmel i lov nr. 202 af 31. maj 1963 om teatre § 14, stk. 1, statstilskud til de 3 nuværende landsdelsscener i Odense, Ålborg og Århus, således at staten dækker 50 pct. af det regnskabsmæssige driftsunderskud og 75 pct. af udgifterne ved drift af bygningerne. De lokale kommuner dækker de resterende underskud.

T henhold til lovens § 14, stk. 2, kan tilskuddet dog »hvor dette findes naturligt

begrundet i særlige stedlige forhold ydes med større eller mindre andele end angivet i stk. 1«.

Som tidligere nævnt udtaler bemærkningerne til lovforslaget, at man ved formuleringen af stk. 2 har tilsigtet at »åbne mulighed for, at der også kunne oprettes nye landsdelsscener, først og fremmest må man her tænke på de sønderjyske landsdele«.

Det fremgår endvidere af forhandlingerne i Folketinget under behandlingen af teaterloven, at der fra partiernes side dels var stærk interesse for oprettelsen af en sønderjysk landsdelsscene dels var en forståelse af, at det kunne blive aktuelt, at staten ydede støtte til driften med en større andel end for de øvrige landsdelssceners vedkommende.

Udvalget erkender, at udgifterne til drift af en sønderjysk landsdelsscene vil blive relativt store, fordi den etableres som en tournerende scene, idet en sådan scene nødvendigvis vil kræve et større personale end en stationær både med hensyn til antallet af skuespillere og sceneteknikere. Hertil kommer udgifterne til selve rejse virksomheden.

Under hensyn hertil og i betragtning af at landsdelsscenens område er uden større byer foreslår udvalget, at staten som et led i sin kulturelle indsats i Sønderjylland fastsætter driftsstøtten til 75 pct. af det regnskabsmæssige underskud.

Man kan i denne forbindelse henvise til lov nr. 136 af 17. maj 1961 om statstilskud til orkestre udenfor hovedstadsområdet, der i § 3 hjemler statstilskud til dækning af 50 pct. af landsdelsorkestrenes godkendte lønningsudgifter, medens der med hjemmel i bestemmelsernes § 3. 2. pkt. ydes dækning af 75 pct. af Sønderjyllands Symfoniorkesters godkendte lønningsudgifter under hensyn til, at det er et orkester, hvis »virksomhed i eller uden for landsdelen skønnes at have ganske særlig kulturel betydning«.

Idet udvalget har lagt til grund, at staten dækker 75 pct. af driftsunderskuddet, har man fordelt det i kapitel 5 budgetterede driftsunderskud for en fuldt udbygget landsdelsscenen på 4.395.800 kr. således:

Staten	75 pct.	3.296.850 kr.
Sønderjyske amts- og byråd	} 25 pct.	848.950 —
Bidrag fra Syd-slesvigsk Forening		250.000 —

Udvalget kan anbefale, at man anvender den i vedtægterne for den selvejende institution Sønderjyllands Symfoniorkester § 2 fastsatte fordelingsnøgle ved fordelingen af den del af driftsunderskuddet, der foreslås dækket af de sønderjyske amts- og byråd, idet Sønderborg kommune er erstattet af Åbenrå kommune og Sønderborg amtsråd er erstattet af Åbenrå amtsråd under hensyn til, at landsdelsscenens hjemsted bliver i Åbenrå, medens orkestrets hjemsted er i Sønderborg. Endvidere er Nordborg og Rødding opført i den mellemste gruppe med fordelingstallet 1^{1/2}.

På grundlag heraf foreslår udvalget herefter, at de nordslesvigske amts- og byråd yder tilskud til landsdelsscenen på grundlag af følgende fordelingsnorm pr. indbygger i området:

Åbenrå kommune	6
Haderslev, Sønderborg, Tønder, Rødding og Nordborg købstæder samt Åbenrå amtsråd	1 ^{1/2}
Haderslev, Sønderborg og Tønder amtsråd og de særskilt deltagende sønderjyske flækker	1

Indbyggerantallet opgøres efter det af Det statistiske Departement pr. 1. juli i det regnskabsår, i hvilket tilskuddet ydes, beregnede registerfolketal, der er registreret efter den sidste almindelige folketælling.

Ifølge det af udvalget udarbejdede budget vil de sønderjyske by- og amtsråds andel udgøre 848.950 kr., der fordeles således (på grundlag af befolkningstallet den 1. juli 1967):

	Folke- tal	Forde- lingstal	I alt	
Åbenrå købstad	14.933	6,0	89.598	
Sønderborg købstad	22.792	1,5	34.188	
Haderslev købstad	20.540	1,5	30.810	
Tønder købstad	7.515	1,5	11.272	
Nordborg flække	3.114	1,5	4.671	
Rødding sognekommune	2.737	1,5	4.106	
Åbenrå amt	37.491	1,5	56.237	141.284
<i>Haderslev amt ÷ Rødding + Christiansfeld</i>	51.030	1,0		
<i>Sønderborg amt ÷ Nordborg + Augustenborg</i>	37.618	1,0		
<i>Tønder amt + Højer og Løgumkloster flækker</i>	35.614	1,0	124.262	
	233.384		355.144	

Fordelingstal	Rødding	4.106	—	9.815	—
848.950:355.144 = 2.3904	Åbenrå amt ..	56.237	—	134.432	—
Åbenrå by . . .	Haderslev amt	51.030	—	121.984	—
Sønderborg by	Sønderborg				
Haderslev by .	amt	37.618	—	89.922	—
Tønder by ..	Tønder amt ..	35.614	—	85.132	—
Nordborg . . .					
				848.950	kr.

Pr. indbygger i Nordslesvig i gennemsnit: 3.64 kr.

Kapitel 7.

Etaper for etablering af landsdelsscenen.

Udvalget indser, at det vil være adskillige år at opfylde de bygningsmæssige krav, der må stilles for en landsdelsscenes virksomhed i Sønderjylland. Man går derfor ind for en etapevis iværksættelse af scenens virksomhed, idet man dog lægger stor vægt på at betone, at der bør træffes en principiel beslutning fra de bevilgende myndigheders side om tilslutning til planen i sin helhed, inden man sætter nogle af planens enkelte dele i gang. Man vil således advare imod, at der oprettes en sønderjysk landsdelsscene med en beskedent tournévirkomhed i tillid til, at scenen formentlig vil udvikle sig i årenes løb.

Man skal foreslå følgende etaper for igangsættelsen af landsdelsscenen:

1. I løbet af efteråret 1968 tager de bevilgende myndigheder stilling til udvalgets forslag. I Sønderjylland kan der forventes afholdt ét eller flere kommunale møder, hvorefter sagen forhandles i de lokale råd. Samtidig forelægges udvalgsbetænkningen for Sydslesvigsk Forening til udtalelse. Såfremt udvalgets forslag tiltrædes af de bevilgende myndigheder, foreslår udvalget, at tournévirkomheden igangsættes pr. 1. september 1969. Af hensyn til en omhyggelig planlægning og tilrettelæggelse vil det være nødvendigt, at ansætte teaterchefen samt en sekretær i god tid før landsdelsscenen start. Af hensyn til engagement af skuespillere for sæsonen 1969/70 vil det være nødvendigt, at direktøren ansættes i begyndelsen af 1969.

Udgifterne i finansåret 1968/69 (1/1-31/3 1969 anslås til ca. 40.000 kr. og foreslås afholdt af statskassen.

2. Landsdelsscenen igangsættes i september 1969 med en lille tourné, der opfører én å to forestillinger om efteråret og én å to forestillinger om foråret på de mindre spillesteder i Nord- og Sydslesvig. Der antages ca. 3-5 skuespillere og et par sceneteknikere m. v.

Tilskuddet til de to tourneur i sæsonen

1969/70 kan inclusive løn til direktøren opgøres til ca. 700.000 kr., der foreslås fordelt mellem stat og kommuner med 75 pct. eller 525.000 kr. til staten og 25 pct. eller 175.000 kr. til amter og kommuner samt Sydslesvigsk Forening.

Man forudsætter herved, at teaterbygningerne på de mindre spillesteder er blevet istandsat, herunder at toilet- og garderobe-forhold er forbedret i løbet af foråret og sommeren 1969.

De to »små« tournéforestillinger foreslås produceret på et københavnsk teater, hvor opsætnings- og prøveudgifterne formentlig vil være lavest.

3. Teaterbygningerne i Haderslev, Sønderborg, Tønder og Rødding istandsættes og forbedres. Istandsættelsen udføres i løbet af 1969 og første halvdel af 1970, således at landsdelsscenen fra september 1970 udover den lille tourné kan spille begrænset stor tourné på 8 af de 9 foreslåede større spillesteder.

Udgiften til landsdelsscenen virksomhed i 1969/70 anslås til ca. 1 mill, mindre end udgifterne ved den fuldt udbyggede landsdelsscene d. v. s. ca. 4.200.000 kr. Forestillingerne indstuderes eventuelt på teatret i Nordborg eller på et andet teater i Midt- eller Sønderjylland, f. eks. på teatret i Fredericia.

4. Det nye teater i Åbenrå færdiggøres i 1972, hvorefter landsdelsscenen virksomheden vil være fuldt udbygget. Udvalget har herved regnet med, at teaterbyggeriet i Åbenrå, der er beregnet til 3 års byggetid, igangsættes i 1969.

Efter udvalgets forslag vil den lille tourné være i gang i 3 år og den begrænsede store tourné i 2 år, før landsdelsscenen er fuldt udbygget.

Udvalget har således forudsat, at istandsættelsen af teaterbygningerne på de små steder, istandsættelsen af teatrene i Haderslev, Sønderborg, Tønder og Rødding samt opførelsen af nye teatre i Åbenrå og Haderslev igangsættes tidligst muligt i 1969.

Detaljeret budget for den fuldt udbyggede sønderjyske
landsdelsscene.

Udgifter.

1.	Teaterchefen	95.000 kr.	95.000 kr.
2.	<i>Kunstnerisk personale:</i>		
	20 skuespillere å 40.000 kr.	800.000 -	
	10 skuespillere å 36.000 kr.	360.000 -	
		1.160.000 -	
	gæster - instruktører	385.000 -	385.000 -
	statister - kor.	250.000	<u>250.000 -</u>
			1.890.000 kr.
3.	<i>Administration:</i>		
	administrator - økonomidirektør	65.000 -	
	leder af abonnementskontor - inspektør	48.000 -	
	bogholder.	30.000 -	
	kasserer.	28.000 -	
	2 damer til abonnementskontor	40.000 -	
	billetdame.	20.000 -	
	1 kontorassistent	20.000 -	
	sekretær for chefen	25.000 -	
	pressesekretær - programdirektør (teatersekretær).	54.000 -	
		330.000 -	
4.	<i>Sceneteknisk personale:</i>		
	1 overregissør	40.000 -	
	1 regissør	30.000 -	
	1 underregissør	24.000 -	
	2 rekvisitører.	60.000 -	
	2 sufflører.	64.000 -	
	2 scenemestre (1 å 44.000 og 1 å 36.000)	80.000 -	
	3 scenearbejdere	72.000 -	
	1 belysningsmester	44.000 -	
	2 assistenter	50.000 -	
	2 lydbandsteknikere.	40.000 -	
		504.000 -	
5.	<i>Værksteder:</i>		
	<i>Snedkersal:</i>		
	2 snedkere.	54.000 -	
	1 tømrer	27.000 -	
		81.000 -	

Malersal:

1 teatermaler	44.000	-	
1 assistent	33.000	-	
1 elev	20.000	-	
			<hr/> 97.000

Skræddersal:

1 herreskrædder (garderobeforvalter)	44.000	-	
1 dameskrædder	44.000	-	
1 assistent	28.000	-	
løs assistance	30.000	-	
frisør	24.000	-	
			<hr/> 170.000

6. <i>Personale i øvrigt:</i>			
vagtmestre - bud	53.000	-	
kontrol	33.000	-	
garderobe	20.000	-	
påklædere	40.000	-	
			<hr/> 146.000
7. Forfatterhonorar	150.000	-	
rolle- og nodeskrivning	35.000	-	
dekorationsudkast	60.000	-	
dramaturgi	25.000	-	
bestillingshonorarer for danske arbejder	15.000	-	
			<hr/> 285.000
8. Orkester, båndindspilning m. v.	200.000	-	200.000
9. Kostumer, parykker m. v.	125.000	-	125.000
10. Plakater, reklamer, annoncer	220.000	-	
programmer	80.000	-	
			<hr/> 300.000
11. Dekorationsmateriale (træ, lærred m. v.)	140.000	-	
møbler og rekvisitter	35.000	-	
			<hr/> 175.000
12. Telefon, tryksager, billetter, porto	55.000	-	55.000
13. Diæter (se bilag 2)	179.100	-	179.100
14. Kørsel (se bilag 3)	71.800	-	71.800
15. Repræsentation, rejser m. v.	60.000	-	60.000
16. Kantine (evt. fælles med Danmarks Radio)	25.000	-	25.000
17. Brandvagt	40.000	-	40.000
18. Forsikringer	50.000	-	50.000
19. Leje af teatersale (se bilag 4)	308.500	-	308.500
20. Diverse driftsudgifter			100.000
			5.192.400 kr.
Indtægter (se bilag 5)			796.600 -
Tilskudsbehov			4.395.800 kr.
Staten - 75 pct			3.296.850 -
Bidrag fra Sydslesvigsk Forening 1			250.000 -
Sønderjyske amter og kommuner J 25 pct.			848.950 -

*Diæter.**Stor tourné:*

9 spillesteder

8 årlige forestillinger

Tønder	3	opførelser	× 8	forestillinger =	24	forestillingsdage
Sønderborg	3	-	× 8	- =	24	
Rødding	2	-	× 8	- =	16	
Haderslev	3	-	× 8	- =	24	
Nordborg	1	-	× 8	- =	8	
Flensborg	2	-	× 8	=	16	

I alt 112 forestillingsdage
uden overnatning
(å 6 timers fravær)

Rendsborg m. fl.	1	opførelse	X 8	forestillinger =	8	forestillingsdage
Slesvig	1		× 8	=	8	

I alt 16 forestillingsdage
med overnatning

20 skuespillere X 112 forestillingsdage (6 timer å 1,86 kr.) å	11,16 kr.	25.000 kr.
13 sceneteknikere X 112 forestillingsdage (12 timer å 1,1,86 kr.)	å 22,32 kr.	31.900 -
20 skuespillere × 16 forestillingsdage (1 døgn) å 90,80 kr.		29.100 -
13 sceneteknikere X 16 forestillingsdage (1 døgn) å 90,80 kr.		18.900 -
		104.900 kr.

Andre spillesteder: 25 forestillinger

heraf:

20 skuespillere × 20 forestillingsdage (6 timer å 1,86 kr.) å	11,16 kr.	4.500 kr.
13 teknikere X 20 forestillingsdage (12 timer å 1,86 kr.) å	22,32 kr.	5.800 -
20 skuespillere × 5 forestillingsdage (1 døgn) å 90,80 kr.		9.100 -
13 teknikere X 5 forestillingsdage (1 døgn) å 90,80 kr.		5.900 -
		25.300 kr.

Lille tourné:

35 spillesteder i Nordslesvig

30 spillesteder i Sydslesvig

Nordslesvig:

5 skuespillere X 70 forestillingsdage å 11,16 kr.		3.900 kr.
6 sceneteknikere × 70 forestillingsdage å 22,32 kr.		9.400 -
(uden overnatning)		

Sydslesvig:

5 X 30 forestillingsdage å 11,16 kr.1.700 kr.
6 X 30 forestillingsdage å 22,32 kr.	4.000 -
(uden overnatning)	
5 X 30 forestillingsdage å 90,80 kr.	13.600 -
6 X 30 forestillingsdage å 90,80 kr.	16.300 -
(med overnatning)	
1 alt	179.100 kr.

*Kørsel.**Kørsel med bus stor tourné.*

Pris 2- kr. pr. km. Ventetid 8,50 kr. pr. time.

(Prisen udregnet efter den tarif, Sønderjyllands Symfoniorkester p. t. betaler).

Afstand fra Åbenrå:

Tønder	41 km	$41 \times 2 \times 24 =$	1 968 km
Sønderborg	32 -	$32 \times 2 \times 24 =$	1.536 -
Rødding	55 -	$55 \times 2 \times 16 =$	1.760 -
Haderslev	24 -	$24 \times 2 \times 24 =$	1.152 -
Nordborg	60 -	$69 \times 2 \times 8 =$	960 -
Flensborg	30 -	$30 \times 2 \times 16 =$	960 -
Slesvig	70 -	$70 \times 2 \times 8 =$	1.120 -
Rendsborg	150 -	$150 \times 2 \times 8 =$	2.400 -
Andre tourneer	100 -	$100 \times 2 \times 25 =$	5.000 -

16.856 km

16.856 km å 2 - kr.	33.712,00 kr.
Ventetid for chauffør: 137 X 5 timer — 685 timer å 8,50 kr.	5.822,50 -
Overnatninger (Rendsborg-Slesvig) 16 X å 60 kr.	960,00 -

Lastvognskørsel - store tourné:

Tønder	41 km X 2 i alt 16 gange =	1.312 km
Sønderborg	32 - X 2 i alt 16 - =	1.024 -
Rødding	55 - X 2 i alt 16 - =	1.760 -
Haderslev	24 - X 2 i alt 16 - =	768 -
Nordborg	60 - X 2 i alt 8 - =	960 -
Schleswig	70 - X 2 i alt 8 - =	1.120 -
Flensborg	30 - X 2 i alt 16 - =	960 -
Rendsborg	150 - X 2 i alt 8 - =	2.400 -
Andre tourneer..	100 - X 2 i alt 16 - =	3.200 -

13.504 km

I alt 129 dage gennemsnitlig ca. 120 km pr. dag 13.504 km å 94 øre pr. km ca.	13.000,00 -
	53.494,50 kr.

Transport - lille tourné:

Skuespillere 60 dage nord for grænsen

Skuespillere 70 dage syd for grænsen

I alt ca. 13.000 km (gennemsnitlig 100 km pr. dag å 47 øre pr. km) 6.110,00 -

Dekorationer (lastvogn) do. å 94 øre pr. km 12.220,00 -

I alt _____ 71.824,00 kr.

*Leje.**Salsleje:**Salsleje for lille tourné:*

35 spillesteder \times 2 å 150 kr. 10.500 kr.

Salsleje for store tourné: 500 kr. pr. dag:

Tønder	8	tourneer å 3 dage	12.000 kr.	
Sønderborg	8	- å 3 -	12.000 -	
Rødning	8	- å 2 -	8.000 -	
Haderslev	8	- å 3 -	12.000 -	
Nordborg	8	- å 1 -	4.000 -	
			<hr/>	48.000 -
Leje af scene, administration, værksted, lager m. v. i Åbenrå				250.000 -
I alt				308.500 kr.

Sydslesvig:

Sydslesvigsk Forening afholder udgifterne til salsleje, annoncer m. v. mod at oppebære indtægterne.

Indtægter.

I. <i>Stor tourné</i>		
A. <i>Nordslesvig:</i>		
Åbenrå	4 spilledage	
Sønderborg	3	-
Haderslev	3	-
Tønder	3	-
Rødding	2	
Nordborg	1	-
1 alt	16 spilledage	
Ved gennemsnitlig belægningsprocent på godt 50 pct.		
300 billetter å 14 kr. \times 8 forestillinger \times 16 =		537.600 kr.
B. <i>Sydslesvig:</i>		
Sydslesvigsk Forening oppebærer indtægterne mod at afholde de lokale udgifter til salsleje, annoncer m. v.		
C. Salg til andre byer		
25 \times 5.000 kr.		125.000 -
II. <i>Lille tourné:</i>		
2 \times 35 opførelser i Nordslesvig å 10 kr.		
med ca. 100 solgte billetter.		70.000 -
III. Programannoncer	34.000 kr.	
Programsalg	30.000 -	
		<u>64.000 -</u>
Indtægter i alt		796.600 kr.

